

УДК 336.5:330.3

МАКОГОН Валентина,

к. е. н., с. н. с., доцент кафедри фінансів КНТЕУ

БЮДЖЕТНІ ВИДАТКИ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Проаналізовано динаміку та структуру видаткової частини державного та місцевих бюджетів. Визначено взаємозалежність між реальним валовим внутрішнім продуктом та часткою видатків зведеного бюджету у ньому. Розвинуто положення щодо використання капітальних видатків бюджету як інструмента забезпечення економічного зростання. Обґрунтовано напрями підвищення ефективності бюджетних видатків.

Ключові слова: бюджет, бюджетна система, видатки бюджету, бюджетна політика, бюджетне планування.

Макогон В. Бюджетные расходы в системе социально-экономического развития страны. Проанализирована динамика и структура расходной части государственного и местных бюджетов. Определена взаимозависимость между реальным валовым внутренним продуктом и долей расходов сводного бюджета в нем. Развита положения об использовании капитальных расходов бюджета в качестве инструмента обеспечения экономического роста. Обоснованы направления повышения эффективности бюджетных расходов.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная система, расходы бюджета, бюджетная политика, бюджетное планирование.

Постановка проблеми. Забезпечення успішного розвитку суспільних відносин країни передбачає створення сприятливих умов для стимулювання довгострокового економічного зростання. Це зумовлене результативністю вирішення питань щодо підвищення ефективності бюджетних видатків та їх оптимізації.

З огляду на економічні перетворення в Україні, доцільним є використання системного підходу як до оцінки ефективності та раціональності бюджетних видатків, так і взаємоузгодження бюджетних призначень із пріоритетними напрямами соціально-економічного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вагомих наукових досліджень у сфері підвищення ефективності бюджетних видатків держави можна назвати праці Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, Дж. М. Кейнса, П. Самуельсона, М. Сперанського, Г. Шахової, О. Василика, І. Запатріної,

Л. Лисяк, І. Луніної, І. Лук'яненко, А. Мазаракі, В. Федосова, С. Юрія, І. Чугунова [1–16].

Проте є недостатньо досліджені питання, пов'язані з інституційними змінами у бюджетній системі, які потрібні для дієвих економічних перетворень, вироблення та реалізації нових підходів щодо підвищення ефективності бюджетних видатків у системі соціально-економічного розвитку країни. Сучасні проблеми економічного розвитку України потребують досліджень, спрямованих на систематизацію підходів щодо оцінки ефективності використання бюджетних коштів та визначення бюджетних пріоритетів.

Метою статті є обґрунтування напрямів підвищення ефективності бюджетних видатків у системі соціально-економічного розвитку країни.

Матеріали та методи. Системний та структурний методи використано при розкритті ролі бюджетних видатків у соціально-економічному розвитку країни. Методи наукового абстрагування і синтезу застосовано для розкриття напрямів підвищення ефективності бюджетних видатків.

Результати дослідження. Бюджетна політика має базуватися на основі науково обґрунтованої концепції розвитку бюджетних відносин у складі фінансової політики, спрямованої на створення умов для підвищення якості державних послуг, соціально-економічного розвитку країни та територій [15, с. 5].

Сучасний етап розвитку бюджетних відносин в Україні характеризується посиленням ролі бюджетних видатків у процесі регулювання соціально-економічного розвитку держави та регіонів [16, с. 73].

Видатки бюджету це кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. Система їх планування має свої принципи, методологічні засади, нормативи тощо [17].

Функціональне призначення видатків бюджету впливає з головних функцій держави: загальнодержавні; оборона; громадський порядок, безпека та судова влада; економічна діяльність; охорона здоров'я та довкілля; житлово-комунальне господарство; духовний і фізичний розвиток; освіта; соціальний захист та соціальне забезпечення.

Обсяг бюджетних видатків щорічно визначає закон «Про Державний бюджет України» (рішення про місцевий бюджет) та залежить від економічної ситуації в країні і суспільних пріоритетів. Структура видатків бюджету здійснює регульовальний вплив на попит і капіталовкладення, галузеву і регіональну структуру національної економіки, її конкурентоспроможність на світових ринках.

Уперше у незалежній Україні відповідно до Закону «Про бюджетну систему України» від 29 червня 1995 р. № 253/95 видатки розподілено на поточні та розвитку. Поточні – визначено як витрати на фінансування мережі підприємств, установ, організацій та органів, які діють на початку бюджетного року, а також на фінансування соціального захисту населення та інших заходів, які не належать до видатків розвитку.

Видатки розвитку визначено як витрати на інвестиційну та інноваційну діяльність, зокрема, фінансування капітальних вкладень виробничого та невиробничого призначення, структурної перебудови економіки, субвенції та інші видатки, пов'язані з розширеним відтворенням [18].

Важливим внеском у розробку окремих положень механізму планування видатків бюджету стало прийняття Верховною Радою України Постанови «Про структуру бюджетної класифікації» від 12 липня 1996 р. № 327/96-ВР, що забезпечила створення єдиної інформаційної системи зведення державних видатків на всіх рівнях влади, затвердження функціональної структури видатків бюджету [19].

Прийняття Бюджетного кодексу України у 2001 р. (далі – БК) започаткувало зміни всієї бюджетної системи України, у тому числі механізму планування його видатків. Із прийняттям нової редакції БК від 8 липня 2010 р. передбачені нововведення, спрямовані на підвищення ефективності зазначеного механізму. Зокрема, розподілено видатки відповідно до повноважень із чітким визначенням рівня бюджету, кошти якого є джерелом їх фінансування.

Виділено такі напрями класифікації видатків бюджету:

- за бюджетними програмами – програмна класифікація видатків і кредитування бюджету;
- за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів – відомча класифікація видатків і кредитування бюджету;
- за функціями, з виконанням яких пов'язані видатки, – функціональна класифікація видатків і кредитування бюджету;
- за економічною характеристикою операцій, які здійснюються при їх проведенні, – економічна класифікація видатків бюджету [17].

Установлення зв'язку між результатами бюджетної програми та виділеними коштами на її виконання передбачило запровадження програмно-цільового методу, який надав можливість: підвищити рівень прозорості виконання бюджету та відповідальності розпорядників бюджетних коштів за досягнення поставлених цілей; здійснити оцінку ефективності та раціональності використання бюджетних коштів; упорядкувати діяльність і взаємовідносини головних розпорядників бюджетних коштів та відповідальних виконавців бюджетних програм; взаємоузгодити пріоритети бюджетної політики із стратегічними завданнями соціально-економічного розвитку країни, рівень бюджетних асигнувань з наявними бюджетними коштами; підвищити якість формування та реалізації бюджетної політики.

Програмно-цільовий метод передбачив принципову зміну в управлінні бюджетом, перехід до децентралізованої моделі. Запровадження програмно-цільового методу як у країнах з розвинутою, так і з трансформаційною економікою відбувалося поетапно за такими напрямами: визначення більш чітких цілей державних програм; створення нової системи підзвітності, пов'язаної безпосередньо з результатами діяльності

головних розпорядників бюджетних коштів; запровадження інформаційних технологій, фіскального менеджменту з метою підвищення якості контролю за досягненням визначених цілей.

До принципів, на яких ґрунтувалися бюджетні відносини, належали:

- деконцентрації – передача повноважень у межах окремого органу або рівня влади на нижчий рівень управління з метою підвищення ефективності бюджетної системи загалом;
- децентралізації – передача повноважень від центральних до місцевих органів влади;
- делегування – процес передачі частини функцій центральних органів влади місцевим з метою досягнення конкретних цілей.

Головні підходи до запровадження програмно-цільового методу поєднували поетапність, спрямованість впровадження та управління, ґрунтуючись на цих принципах. Що й передбачило: формування структури цілей і завдань органів державної влади та місцевого самоврядування; розробку нової моделі організації бюджетного процесу з урахуванням специфіки структури відповідних органів та бюджетного процесу; розробку комплексу нормативних правових документів у цій сфері; запровадження інструментів програмно-цільового методу у бюджетний процес; організацію пілотних проектів впровадження нових інструментів програмно-цільового методу; розробку системи внутрішнього контролю тощо.

Наразі в Україні важливими завданнями ефективного застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі стали: підвищення рівня його прозорості та забезпечення відповідності практичних результатів реформування теоретичним прогнозам; запровадження середньострокового бюджетного планування, позаяк практика розробки бюджету в Україні тільки на плановий бюджетний період унеможливило реалізацію стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни; удосконалення системи фінансового контролю за використанням бюджетних коштів; стабілізації економічних процесів.

Важливими завданнями є: удосконалення бюджетного процесу; детальніша класифікація економічних цілей, фінансування яких здійснюється за рахунок бюджетних коштів; посилення технічної бази складання, розробки та затвердження бюджету; створення державної фінансової управлінської інформаційної системи. Співвідношення частки видатків державного та місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету та ВВП у 1992–2015 рр. свідчать про доцільність удосконалення фінансової архітектури видаткової частини бюджету з метою взаємоузгодження з динамікою економічного розвитку країни та посилення децентралізаційних процесів (*див. табл. 1*).

Найбільша частка видатків місцевих бюджетів у видатковій частині зведеного бюджету була у період 1998–1999 рр.; найменша – у 1994 та 1996 рр.

При збільшенні частки видатків зведеного бюджету у ВВП на один відсотковий пункт за 1992–2015 рр. реальний ВВП зменшується на 1,23 відсоткового пункту, у тому числі за 1992–1995 р. – на 0,77; за 1996–2000 рр. – на 0,77; за 2001–2005 рр. – на 0,56; за 2006–2010 рр. – на 3,17; за 2011–2015 рр. – на 2,44; частки видатків державного бюджету у ВВП відповідно за 1992–2015 рр. – на 1,26, у тому числі за 1992–1995 рр. – на 0,70; за 1996–2000 рр. – на 0,76; за 2001–2005 рр. – на 0,43; за 2006–2010 рр. – на 2,68; за 2011–2015 рр. – на 3,96; частки видатків місцевих бюджетів у ВВП відповідно за 1992–2015 рр. – на 3,83, у тому числі за 1992–1995 рр. – на 1,71; за 1996–2000 рр. – на 2,11; за 2001–2005 рр. – на 2,44; за 2006–2010 рр. – на 15,46, за 2011–2015 рр. зростає на 0,85 відсоткового пункту.

Таблиця 1

Частка видатків державного та місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету та ВВП у 1992–2015 рр., %

Роки	Видатки Державного бюджету		Видатки місцевих бюджетів	
	Частка у зведеному бюджеті	Частка у ВВП	Частка у зведеному бюджеті	Частка у ВВП
1992	62,00	31,49	38,00	15,18
1993	60,59	25,16	39,41	16,05
1994	69,70	38,90	30,30	16,96
1995	60,72	29,26	39,28	17,87
1996	65,50	28,96	34,50	14,84
1997	60,00	24,74	40,00	15,53
1998	51,00	17,92	49,00	15,21
1999	54,60	16,83	45,40	12,34
2000	64,66	20,87	35,34	10,82
2001	59,74	19,79	40,26	12,19
2002	58,87	19,62	41,13	12,27
2003	58,58	20,98	41,42	12,64
2004	62,15	23,35	37,85	11,71
2005	63,30	25,67	36,70	12,12
2006	58,80	25,23	41,20	13,93
2007	57,60	24,39	42,40	14,55
2008	59,33	25,76	40,67	14,67
2009	58,99	26,85	41,01	14,92
2010	59,89	28,16	40,11	14,76
2011	57,70	25,97	42,30	13,90
2012	55,43	28,04	44,57	15,77
2013	57,00	27,76	43,00	15,11
2014	57,66	27,77	42,34	14,40
2015	59,45	29,67	40,55	14,34

Джерело: розраховано та складено автором за [20]

Важливо зазначити, що за 1993–1999 рр. середній темп зростання видаткової частини місцевих бюджетів у ВВП вищий від відповідного показника державного бюджету, зокрема, показник місцевих бюджетів за цей період становив 97,64 відсотка, тоді як державного бюджету – 94,35. За 2000–2015 рр. цей показник місцевих бюджетів сягнув 101,21 відсотка, тоді як державного бюджету – 103,87.

Частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення в загальній структурі в середньому за 1992–2015 рр. становила 20,88 відсотка, у тому числі відповідний показник за 1996–2000 рр. – 13,24; за 2001–2005 рр. – 21,23, за 2006–2010 рр. – 24,37; за 2011–2015 рр. – 26,35. Частка видатків на освіту в загальній структурі в середньому за 1992–2015 рр. дорівнювала 17,07 відсотка, у тому числі відповідний показник за 1996–2000 рр. – 13,92; за 2001–2005 рр. – 18,95; за 2006–2010 рр. – 20,17; за 2011–2015 рр. – 19,49. Частка видатків на охорону здоров'я в загальній структурі в середньому за 1992–2015 рр. становила 11,15 відсотка, у тому числі відповідний показник за 1996–2000 рр. – 10,76; за 2001–2005 рр. – 11,95; за 2006–2010 рр. – 11,46; за 2011–2015 рр. – 11,36.

Усе це підтверджує потребу підвищення ролі бюджету як вагомого дієвого інструмента забезпечення економічного зростання країни. Частка капітальних видатків зведеного бюджету у загальному обсязі в середньому за 2001–2015 рр. становить 10,97 відсотка, у тому числі за 2001–2005 рр. – 14,26; за 2006–2010 рр. – 11,68; за 2011–2015 рр. – 6,96. Позаяк відповідний показник поточних видатків за 2001–2015 рр. дорівнює 88,61 відсотка, у тому числі за 2001–2005 рр. – 85,28; за 2006–2010 рр. – 87,74; за 2011–2015 рр. – 92,82.

При збільшенні частки поточних видатків зведеного бюджету у ВВП на один відсотковий пункт за період 2001–2015 рр. реальний ВВП зменшується на 1,61 відсоткового пункту, тоді як при збільшенні відповідного показника капітальних видатків реальний ВВП зростає на 4,22.

На цьому етапі соціально-економічного розвитку України простежується невідповідність структури видатків бюджету цільовим орієнтирам забезпечення економічного зростання країни. Економічні моделі прийняття інвестиційних рішень, оцінки результатів їх ефективності не взаємоузгоджені з фінансово-економічними процесами. Система бюджетного фінансування капітальних видатків не повністю відповідає сучасним вимогам та не сприяє подоланню негативних соціально-економічних тенденцій. З метою використання капітальних видатків бюджету як інструмента забезпечення зростання приватних інвестицій, зниження рівня безробіття, поліпшення людського потенціалу та забезпечення економічного зростання в країні потрібно удосконалити механізм їх фінансування.

Важливість капітальних вкладень для економічного розвитку країни та обмеженість ресурсів бюджету актуалізують на цьому етапі завдання вдосконалення інвестиційної політики та перегляду механізму прийняття рішень щодо державних капітальних вкладень. З огляду

на те, що капітальні вкладення здебільшого розраховані на кілька років, інвестиційні програми будуть більш передбачуваними і прозорими, якщо їх інтегрувати у процес середньострокового бюджетного планування.

З метою формування інвестиційних програм на середньострокову перспективу потрібним є удосконалення механізму управління капітальними витратами, перегляд наявних процедур, установлення чітких критеріїв для попередньої ідентифікації інвестиційних проектів та подальшого їх відбору з метою реалізації в межах бюджетних програм, зміна порядку формування, затвердження інвестиційних програм і звітності щодо їх виконання, перехід до формування переліків об'єктів інвестиційних програм на середньострокову перспективу, зважаючи на інвестиційні можливості бюджету з урахуванням цілей і завдань соціально-економічної політики країни. Для підвищення ефективності інвестиційної політики доцільним є використання механізмів державно-приватного партнерства. Різні форми взаємодії при державно-приватному партнерстві дали б змогу привести у відповідність наявні бюджетні кошти з обсягами державних гарантій та підвищення ефективності використання державних фінансових ресурсів загалом.

Важливо зазначити, що підвищення рівня результативності видатків бюджету передбачає врахування: розміру фінансових вкладень державних заходів за конкретними статтями бюджету, період часу, після якого почнеться повернення коштів з розбивкою фінансів за етапами отримання і використання бюджетних коштів; величини сукупного доходу, отриманого від розподілу бюджетних коштів, а також доходу за кожним конкретним напрямом витрат.

Системний підхід до процесу оцінки ефективності використання бюджетних коштів передбачає: оцінку динаміки видатків бюджету, порівняння очікуваного результату на момент прийняття рішення щодо потреби фінансування певної бюджетної програми з оцінкою цієї бюджетної програми на дату проведення аналізу результатів її виконання; незмінність прийнятих критеріїв оцінки ефективності використання бюджетних коштів; циклічність процесів оцінки ефективності видатків бюджету – внесення змін до бюджетного плану передбачає оцінку зміни ефективності використання бюджетних коштів; елімінації пролонгування витрат, тобто здійснювані бюджетні витрати не мають бути підставою для їх нарощування або продовження фінансування, якщо напрям став неефективним; якісної оцінки результативності напрямів спрямування видатків бюджету з виділенням іманентних величин витрат, зниження яких неможливе за соціальними стандартами.

Важливим при здійсненні оцінки ефективності використання бюджетних коштів є зіставлення видатків і доходів з врахуванням приросту ВВП і можливостей здійснення запозичень. Видатки бюджету за різними напрямами соціально-економічного розвитку країни взаємодіють між собою, посилюючи або послаблюючи результат з того чи іншого напрямку.

Підвищення якісного рівня оцінки ефективності використання бюджетних коштів сприятиме розвитку бюджетної системи та оптимізації бюджетних видатків, забезпечення мінімізації втрат у бюджетній сфері. Зважаючи на зниження темпів економічного зростання, складне зовнішньоекономічне та політичне становище в Україні вагомими завданнями є: реалізація антикризової стратегії, що визначає напрями інтенсифікації економічного зростання, за якої інструменти бюджетного механізму і розвиток фінансово-бюджетного регулювання спрямовуватимуть на забезпечення збереження фінансово-економічного потенціалу країни; удосконалення програмно-цільового методу управління бюджетним процесом; впровадження принципу раціональності використання бюджетних коштів.

З метою забезпечення реалізації визначених стратегічних завдань, управління бюджетним процесом мають здійснювати на основі врахування таких чинників: оперативність процедур бюджетного планування, розподілу і освоєння бюджетних ресурсів, забезпечення взаємодії учасників бюджетного процесу на належному рівні; безумовне виконання укладених контрактів і договірних зобов'язань у бюджетній сфері у встановлені терміни; активізація та постійне вдосконалення бюджетного менеджменту; збереження і підвищення показників якості товарів і послуг на бюджетні потреби, їх відповідність міжнародним стандартам; підвищення рівня продуктивності праці.

У бюджетних документах видатки слід подавати за видами й функціями, зазначаючи, наскільки це можливо, різні сектори відповідного місцевого й регіонального управління, щоб можна було оцінити розподіл ресурсів між сферами діяльності [21, с. 711].

Важливими завданнями є обґрунтування обсягу бюджетних видатків на основі критеріїв, що відображають ефективність використання бюджетних коштів з огляду на стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку країни; підвищення ефективності системи управління державними активами і пасивами, що сприятиме забезпеченню стійкості бюджетної системи та гнучкості бюджетної політики, знизить ризик, пов'язаний з обсягом та структурою державного боргу; удосконалення бюджетного процесу, забезпечення його прозорості, підвищення ефективності контролю за використанням бюджетних коштів; формування справедливої та ефективної податкової системи з метою регулювання податкового навантаження на суб'єкти економічної діяльності залежно від завдань економічної політики і стимулювання фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, забезпечення збалансованості бюджету в середньостроковій перспективі.

Доцільною є розробка системного підходу до оцінки ефективності та прозорості формування бюджету, що дасть змогу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень з метою забезпечення потрібних умов для стимулювання довгострокового зростання. Бюджетна стратегія має бути спрямована на вирішення питань створення інноваційної

економіки, розвитку людського потенціалу та підвищення його якості, що передбачає підвищення ефективності складових бюджетної політики.

Висновки. Забезпечення ефективності бюджетних видатків передбачає оптимізацію їх частки за кожним напрямом у загальній структурі так, щоб їх фінансова архітектоніка забезпечувала вирішення стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни. Зазначене передбачає врахування їх впливу на результативність економічних процесів, оцінки потреби за кожним напрямом, взаємоузгодженості необхідних фінансових ресурсів на виконання завдань органів державної влади та місцевого самоврядування з темпами економічного зростання.

Підвищення дієвості фінансового контролю за бюджетними коштами забезпечить відповідність бюджетних планів і фактичних результатів, що є умовою прийняття обґрунтованих управлінських рішень та передумовою ефективного стратегічного бюджетного планування.

Важливість подальших досліджень зумовлена доцільністю підвищення ефективності бюджетної політики щодо планування та використання бюджетних коштів, пов'язаної з нагальною потребою постійного розвитку бюджетного механізму, його оновлення та реагування на зовнішнє і внутрішнє середовище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Б'юкенен Дж. М. Суспільні фінанси і суспільний вибір: два протилежних бачення держави / М. Дж. Б'юкенен, Р. А. Масгрейв ; [пер. з англ. А. Іщенко]. — К. : Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2004. — 175 с.
2. Вагнер А. Теория финансов / А. Вагнер. — Л. : Петроком, 1993. — 231 с.
3. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег : пер. с англ. / Дж. М. Кейнс. — М. : Гелиос, 2012. — 352 с.
4. Самуэльсон Пол. Э. Экономика / Пол. Э. Самуэльсон, В. Д. Нордхаус ; пер. с англ. — 18-е изд. — М. : Вильямс, 2010. — 1360 с.
5. Сперанский М. М. План финансов. У истоков финансового права / М. М. Сперанский. — М. : Статут, 1998. — Т. 1. — С. 17–106.
6. Шахова Г. Я. Долгосрочная устойчивость бюджетной системы / Г. Я. Шахова, П. Г. Крадинов, П. Л. Маненок // Финанс. журн. — 2012. — № 4. — С. 5–18.
7. Василик О. Д. Теорія фінансів / О. Д. Василик. — К. : НІОС, 2000. — 416 с.
8. Державне фінансове регулювання економічних перетворень / І. Я. Чугунов, А. В. Павелко, Т. В. Канева та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. — 376 с.
9. Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання / І. В. Запатріна. — К. : Ін-т соц.-екон. стратегій, 2007. — 528 с.
10. Бюджетна складова реалізації домінуючих напрямів суспільного розвитку / за ред. Л. В. Лисяк. — Дніпропетровськ : ДДФА, 2015. — 396 с.
11. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І. О. Луніна. — К. : Наук. думка, 2006. — 432 с.
12. Лук'яненко І. Г. Моделювання впливу змін фіскальної політики на економіку України / І. Г. Лук'яненко // Бізнес Інформ. — 2012. — № 4 (411). — С. 197–201.
13. Мазаракі А. А. Інновації як джерело стратегічних конкурентних переваг / А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник // Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. — 2010. — № 2. — С. 5–17.

14. Опарін В. М. Українська класична школа публічних фінансів / В. М. Опарін, В. М. Федосов, П. І. Юхименко // Фінанси України. — Київ, 2015. — № 10. — С. 7–31.
15. Мярковський А. І. Бюджетна політика як складова соціально-економічного розвитку країни / А. І. Мярковський, І. Я. Чугунов // Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. — 2010. — № 5. — С. 5–15.
16. Чугунов І. Я. Довгострокова бюджетна стратегія у системі економічної циклічності / І. Я. Чугунов // Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. — 2014. — № 5. — С. 64–77.
17. Бюджетний кодекс від 08.07.2010 № 2456–VI / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua>.
18. Про бюджетну систему України : Закон України від 05.12.1990 № 512-ХІІ / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/512-12>.
19. Про структуру бюджетної класифікації України : Постанова Верховної Ради України від 12.07.1996 № 327/96-ВР / [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/327/96-%D0%B2%D1%80>.
20. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.minfin.gov.ua.
21. Фінанси України : інституційні перетворення та напрями розвитку / за ред. І. Я. Чугунова. — Київ : ДННУ АФУ, 2009. — 848 с.

Стаття надійшла до редакції 24.05.2016.

Makogon V. Budget expenditures in a system of social and economic development of a country.

Background. Provision of social relations involves creating the necessary conditions for stimulating long-term economic growth. The above is largely driven by the success of issues to improve the efficiency of budget spending and to optimize them. Due to economic changes is appropriate to use a systematic approach to evaluating the effectiveness and efficiency of budget expenditure and mutually agreed solution of budget allocations with the priorities of socio-economic development of the country.

The ***aim*** of selected subject allowed us to determine that in order to ensure the realization of the strategic goals of socio-economic development of the country, budget process management should be implemented on the basis of following factors: efficiency of procedures of the budget planning, allocation and budgetary resources development, ensuring interaction between the participants of the budget process at the appropriate level; absolute execution of the concluded contracts and contract obligations in the public sector within the established deadlines; intensification and continuous improvement of budget management; preserve and increase the quality of goods and services for budgetary purposes, their conformity to international standards; increasing the level of productivity. The above forms the basis of research objective.

Material and methods. The complex nature of the work is achieved via creative use and combination of general and specialized methods, including generalizing, analysis and synthesis, statistical analysis, system analysis.

Results. The development of economic cooperation between Ukraine and Poland covering the period after Poland's entry in the EU has been analyzed. The existence of disappointing for our country trends in the relations between the parties has been discovered: in the period under analysis the trade balance of Ukraine remained mostly negative, and the volume of investments in the Polish economy has significantly lagged behind the value of Polish investments in the Ukrainian economy. The analysis showed an extremely low level of real integration between Ukrainian and Polish economies.

Conclusion. Significant negative trade balance of Ukraine and its considerable lagging behind from its neighbor on the western border in terms of investments in the Polish economy, are primarily caused by low competitiveness of the Ukrainian economy as well

as significant backlog of a number of Ukrainian economic indicators. The solution to this situation, among other things, involves the implementation of the competitive order policy in Ukraine, approximation of Ukrainian legislation to the EU standards, the intensification and deepening of interregional and cross-border cooperation.

Keywords: Ukraine, Poland, economic cooperation, European Union, integration.

REFERENCES

1. B'jukenen Dzh. M. Suspil'ni finansy i suspil'nyj vybir : dva protylezhnyh bachennja derzhavy / M. Dzh. B'jukenen. R. A. Masgrejv ; [per. z angl. A. Ishhenka]. — K. : Vyd. dim «Kyjevo-Mogyljans'ka akademija», 2004. — 175 s.
2. Vagner A. Teorija finansov / A. Vagner. — L. : Petrokom, 1993. — 231 s.
3. Kejns Dzh. M. Obshhaja teorija zanjatosti, procenta i deneg : per. s angl. / Dzh. M. Kejns — M. : Gelios, 2012. — 352 s.
4. Samujel'son Pol. Je. Jekonomika / Pol. Je. Samujel'son, V. D. Nordhaus ; per. s angl. — 18-e izd. — M. : Vil'jams, 2010. — 1360 s.
5. Speranskij M. M. Plan finansov. U istokov finansovogo prava / M. M. Speranskij. — M. : Statut, 1998. — T. 1. — S. 17–106.
6. Shahova G. Ja. Dolgosrochnaja ustojchivost' bjudzhetnoj sistemy / G. Ja. Shahova, P. G. Kradinov, P. L. Manenok // Finans. zhurn. — 2012. — № 4. — S. 5–18.
7. Vasylyk O. D. Teorija finansiv / O. D. Vasylyk. — K. : NIOS, 2000. — 416 s.
8. Derzhavne finansove reguljuvannja ekonomichnyh peretvoren' / I. Ja. Chugunov, A. V. Pavelko, T. V. Kanjeva ta in. ; za zag. red. A. A. Mazaraki. — K. : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2015. — 376 s.
9. Zapatrina I. V. Bjudzhetnyj mehanizm ekonomichnogo zrostannja / I. V. Zapatrina. — K. : In-t soc.-ekon. strategij, 2007. — 528 s.
10. Bjudzhetna skladova realizacii' dominantnyh naprjamiv suspil'nogo rozvytku / za red. L. V. Lysjak. — Dnipropetrovs'k : DDFA, 2015. — 396 s.
11. Lunina I. O. Derzhavni finansy ta reformuvannja mizhbjudzhetnyh vidnosyn / I. O. Lunina. — K. : Nauk. dumka, 2006. — 432 s.
12. Luk'janenko I. G. Modeljuvannja vplyvu zmin fiskal'noi' polityky na ekonomiku Ukrai'ny / I. G. Luk'janenko // Biznes Inform. — 2012. — № 4 (411). — S. 197–201.
13. Mazaraki A. A. Innovacii' jak dzherelo strategichnyh konkurentnyh perevag / A. A. Mazaraki, T. M. Mel'nyk // Visn. Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-tu. — 2010. — № 2. — S. 5–17.
14. Oparin V. M. Ukrai'ns'ka klasychna shkola publicznyh finansiv / V. M. Oparin, V. M. Fedosov, P. I. Juhymenko // Finansy Ukrai'ny. — Kyi'v, 2015. — № 10. — S. 7–31.
15. Mjarkovs'kyj A. I., Chugunov I. Ja. Bjudzhetna polityka jak skladova social'no-ekonomichnogo rozvytku krai'ny / A. I. Mjarkovs'kyj, I. Ja. Chugunov // Visn. Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-tu. — 2010. — № 5. — S. 5–15.
16. Chugunov I. Ja. Dovgostrokova bjudzhetna strategija u systemi ekonomichnoi' cyklichnosti / I. Ja. Chugunov // Visn. Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-tu. — 2014. — № 5. — S. 64–77.
17. Bjudzhetnyj kodeks vid 08.07.2010 № 2456–VI / [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon0.rada.gov.ua>.
18. Pro bjudzhetnu systemu Ukrai'ny ; Zakon Ukrai'ny vid 05.12.1990 № 512-XII / [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/512-12>.
19. Pro strukturu bjudzhetnoi' klasyfikacii' Ukrai'ny ; Postanova Verhovnoi' rady Ukrai'ny vid 12.07.1996 № 327/96-VR / [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/327/96-%D0%B2%D1%80>.
20. Oficijnyj sajт Ministerstva finansiv Ukrai'ny [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : www.minfin.gov.ua.
21. Finansy Ukrai'ny : instytucijni peretvorennja ta naprjamy rozvytku / za red. I. Ja. Chugunova. — K. : DNNU AFU, 2009. — 848 s.